

שאלה: כבר חמש שנים שאשתי ואני טרם נתברכנו בלידת ילדים ואנו נגשים לאמץ ילדה בת ארבע. אבל ידיד חרדי הזהיר אותי שיהיו לי בעיות הלכתיות עם יחוד, כאשר הילדה תגדל, כי היא איננה בתי הטבעית. זה מדאיג אותי. מה עושים?

תשובה: נכון שיש רבנים רבים המזהירים וסבורים שמפני זה אין לירא-שמים לאמץ בת מגיל 3 כי תהיה לו בעיה הלכתית כאשר אין אשתו שם ("אשתו משמרתו". אמנם בספר של הרב אברהם הלוי הורביץ, "דבר הלכה" סי' ו' פסקא ב' הביא מתירים אפילו אם אשתו נמצאת עמו בעיר). ולא לאמץ בנים זכרים אחרי גיל 9 כי תהיה בעיה לאשתך להסתגר לבד עם הילד, עת שאין הבעל מצוי בעיר. אבל לעומתם ישנם רבנים שמצאו דרכי היתר.

כלל בידינו, לא יכול להיות שאין לתורה פתרון לכל בעיות השעה. "הַפֶּךָ בַּהּ וְהַפֶּךָ בַּהּ דְּכֹלָא בַּהּ" (אבות, ה). כתב הרב חרל"פ (בהקדמתו ל"בית זבול" על מסכת ברכות) כי יש מענה בגמרא לכל השאלות המעשיות, אם רק נעיין כראוי.

גם בזמן חז"ל היו הרבה זוגות שאימצו ילדים יתומים. ואף אמרו "לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו יִלְדוּ" (מגילה יג ע"א לענין משה רבינו) (סנהדרין יט ע"ב לענין מיכל אשתו של דוד). מה פירוש המלים "כאילו יִלְדוּ"? זו לא "סתם מליצה" אלא יש כאן דין כאילו יש כאן הורות ביולוגית. כך הציע הרב אליעזר ולדנברג (שו"ת ציץ אליעזר חלק ו סי' מ פרק כא). אם נמסרו לאימוץ בקטנותם, בבן פחות מגיל ט', ובבת פחות מגיל ג', כיון שהושרש בלב הילדים שְׁהִמָּאֲמָצִים הם להם כאב ואם, לא אסרה תורה קריבה כזו.

וכן כתב הרב הראשי לתל אביב, הרב חיים דוד הלוי, בספרו "עשה לך רב" (ח"ג סי' לט) להתיר, וציטט דברי המאירי "מתיחד אדם עם אמו ועם בתו, שאין היצר תוקף באלו". מסכם הרב הלוי: "כיון שהורים אלה גידלו הילדים אלה מקטנותם, והורגלו אליהם ביותר, אין שום יצר הרע שולט בהם, ונהפכו כבנים ממש".

וכן כתב הרב הראשי של העיר חברון, הרב דב ליאור, בשו"ת דבר חברון (ח"א עמ' 52) גם לענין נשיקה וליטוף וגם לענין היחוד: "הפוסקים מבחינים בין הורים מאמצים שקיבלו תינוקות לאימוץ בגיל צעיר ביותר שאז עדיין לא חלים מגבלות היחוד והקירבה [=מתורגם למספרים מעשיים, בן לפני גיל 9 ובת לפני גיל 3] וככה הילדים גדלו כשאפילו אינם מוֹדְעִים לכך שהוריהם אינם הוריהם הביולוגיים, שלגביהם לא חלה המגבלה של יחוד או מגע חיבה מכל סוג, והם מותרים גילוי חיבה כמו הורים ביולוגיים" עכ"ל.

גם הרב נחום אליעזר רבינוביץ (ראש ישיבת מעלה אדומים) נשאל על כך, וענה "התופעה של אימוץ איננה חדשה, אלא היא קיימת במשך כל הדורות. וכבר אמרו חז"ל 'כל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו'. איך יתכן שלא כתבו חז"ל שצריך להזהר מאיסור ייחוד במצב זה של המגדל יתום בתוך ביתו, אם אמנם היה נוהג איסור זה? מדוע איסור חמור זה נשמט מכל הספרות של הפוסקים במשך הדורות, ולא נתעורר עד דורנו אנו?" [כך הביא הדברים הרב עזריה ברזון, ששמע מפיו, וכתבם במאמרו ב"תחומין" כרך עשירי, בהערה שבעמוד 317].

אבל הבעיה תסתער עלינו כאשר מאמצים ילדים שהם גדולים יותר מגיל 3 בבת ומגיל 9 בבן. וכן יש מקרים בימינו שעובדים סוציאליים מוסרים ילדים למשפחות אומנות. כי יש תופעה של הורים לא בריאים בנפשם, ואינם מסוגלים לטפל כראוי בצאצאיהם, ועל פי צו בית משפט מוסרים את ילדים למשפחות של בעלי חסד המוכנים לצרף את הילדים אלו למשפחותיהם. על פי רוב ילדים אלו הם מעל גיל 3 לבת או 9 לבן. מה עושים?

אלא אחד מגדולי הרבנים לפני 80 שנה, הרב דוב ויידנפלד, מצא פתרון ב"שו"ת דובב מישרים" (חלק א סוף סימן ה). וכן הסכים לכך הרב "חזון איש" כמובא ב"דבר הלכה" (של הרב אברהם הלוי הורביץ, פ"ג סעיף ג). [ושם בעמ' קפח מביא ששאלו את החזון איש הרי בימינו יש נימוס ולא נכנסים לדירה בלי לדפוק או לצלצל בפעמון. כיצד נתיר? וענה החזון איש: "הרי יש פרא אדם הנכנס בלי לדפוק". כלומר תמיד יש לאלו שבתוך הבית חשש מלחטוא]. כידוע פוסקים כמו הרשב"א שאם הדלת של הבית אינה נעולה במנעול, היא סגורה אבל כל אחד מבחוץ יכול לדחוף ולפתוח הדלת, אין כאן איסור יחוד. לכן הציע שההורים המאמצים ישאירו מפתח לבית אצל אחד השכנים, ויתנו לו רשות להכנס מתי שירצה, גם בלי הודעה מוקדמת, ובאמת יעשה כך מפעם לפעם. ובזה כבר אין איסור יחוד.

הרחיב על כך הרב יעקב אהרן סקוצילס בספרו "אהל יעקב", כרך בעניני יחוד (נמצא בתוכנה אוצר החכמה" בעמ' צח). והביא סימוכין לכך. אמנם הביא פסק של הרב אלישיב שהציע להשאיר מפתחות אצל שלושה שכנים, או של בני המשפחה אפילו גרים הם במקום אחר בעיר, כדי שיחשבו "רבים" ("תורת היחוד", קובץ פסקי הרב אלישיב, עמ' קכד הערה כט). ובספר "ארחות טהרה" של הרב יצחק אייזק כהנא (פרק ו סעיף ד) הוסיף שיש להשאיר קצת אור בבית, משך כל הלילה.

חשוב מאד שנעודד התופעה של אימוץ ילדים, ואומני ילדים, כי לא ייתכן שכאשר יש מצב של הרבה ילדים במצב אומלל זה ללא הורים, אין אפשרות ששומרי מצוות יקבלו אותם לביתם ולחינוכם, והילדים יימסרו דוקא לציבור החילוני ששם יגדלו גם הם כחילונים. והרי דרכי התורה הם דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום.

גם בענין זה, נסמוך על הרבנים המתירים. "דעתא דהיתירא עדיפא" (ביצה ב ע"ב ראו שם דברי רש"י ד"ה דהיתירא עדיפא ליה).